

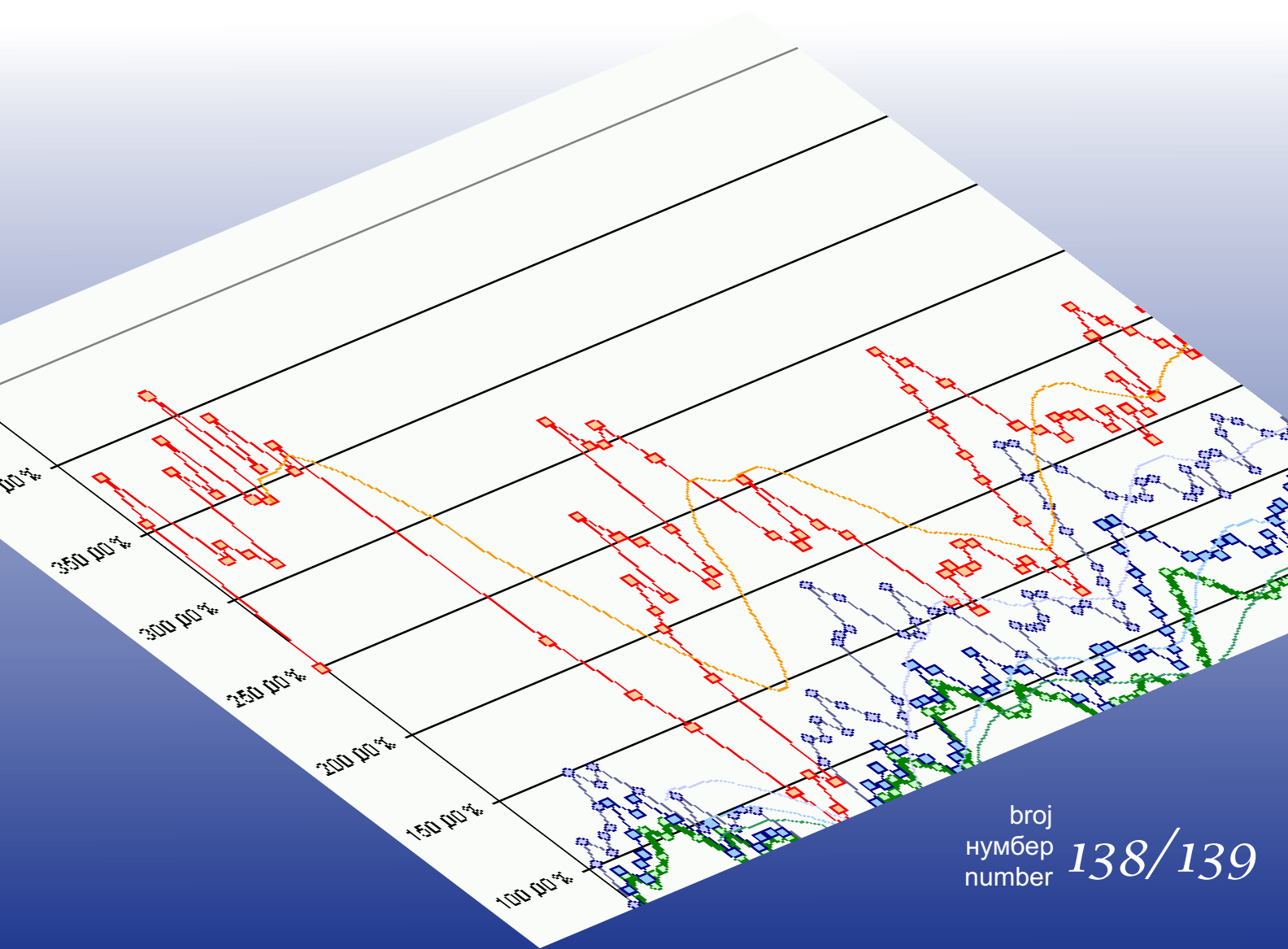
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за индиректно-
неизравно опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

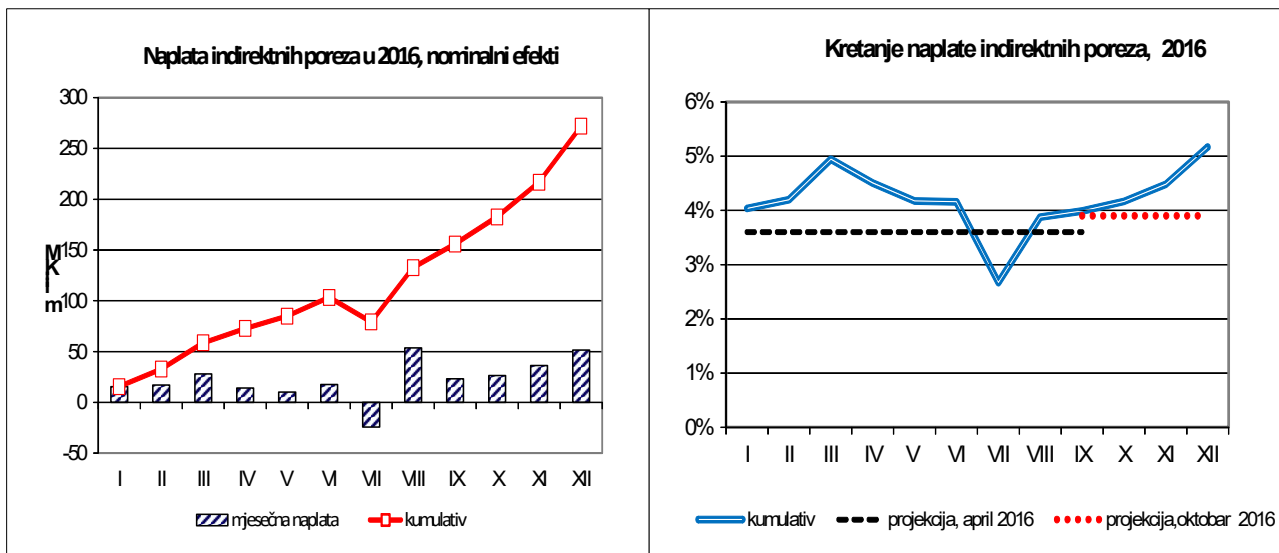
Oma Bilten

broj
нумбер
number **138/139**

Uz ovaj dvobroj

Imajući u vidu historijske trendove i tradicionalno povećanje potrošnje krajem godine zbog praznika bilo je realno očekivati nastavak pozitivnih trendova u naplati indirektnih poreza u decembru. Međutim, podaci iz preliminarnog izvještaja UIO pokazuju da su pozitivna očekivanja premašena. Neto naplata prihoda od indirektnih poreza u decembru 2016. je zbog snažnog rasta bruto naplate porasla za čak 11,4% u odnosu na isti mjesec 2015. Neočekivano snažan rast naplate indirektnih poreza u decembru povećao je i rast neto kumulativne naplate, tako da je 2016.godina završena sa suficitom od 272 mil KM (Grafikon 1) ili rastom od 5,2% u odnosu na naplatu indirektnih poreza u 2015 (Grafikon 2).

Grafikon 1

Grafikon 2

Pozitivni trendovi u decembru su povećali kumulativni suficit kod prihoda od PDV-a na 178,4 mil KM, a kod prihoda od carina na 8,4 mil KM. Negativni trendovi kod prihoda od akciza na duhan u decembru nisu mogli značajnije ugroziti kumulativni rast, tako da je suficit na akcizama i putarinama, zahvaljujući stabilnoj naplati prihoda na derivate nafte, iznosio 79,8 mil KM. U ovom broju Biltena data je analiza naplate u 2016., sa ocjenom glavnih faktora i uzroka koji su doprinijeli tekućim trendovima u naplati prihoda od indirektnih poreza u BiH.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Naplata prihoda od indirektnih poreza u 2016.godini

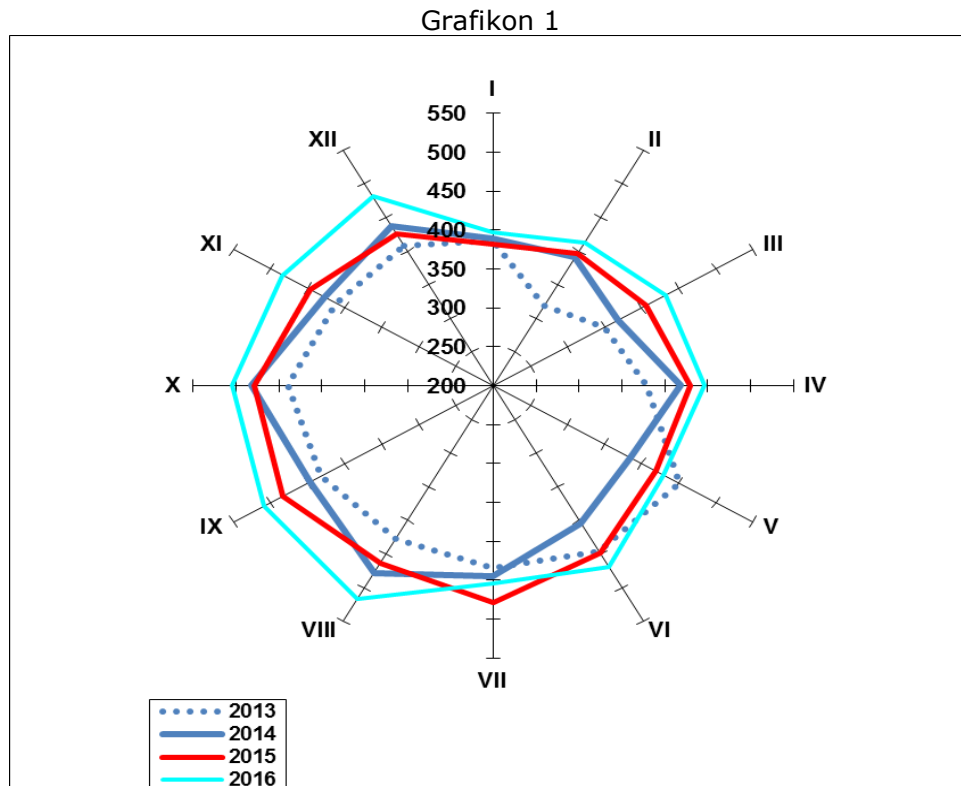
2

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT saradnik

Naplata prihoda od indirektnih poreza u 2016.godini

UKUPNA NAPLATA

U 2016.godini naplaćeno je 5,53 mlrd prihoda od indirektnih poreza, po odbitku povrata, što predstavlja rekordni iznos za deset godina implementacije PDV-a i jedanaest godina punog funkcioniranja UIO. Prema shemi naplate prihoda u 2016.godini i prethodne tri godine primjetan je vidan napredak (Grafikon 1). Drugi zaključak koji se nameće jeste neravnomjeran raspored efekata tokom godine, kao posljedica višemjesečnog smanjenja i potom stagniranja uvoza, tako da je većina efekata (62%) realizirana u drugom polugodištu 2016.

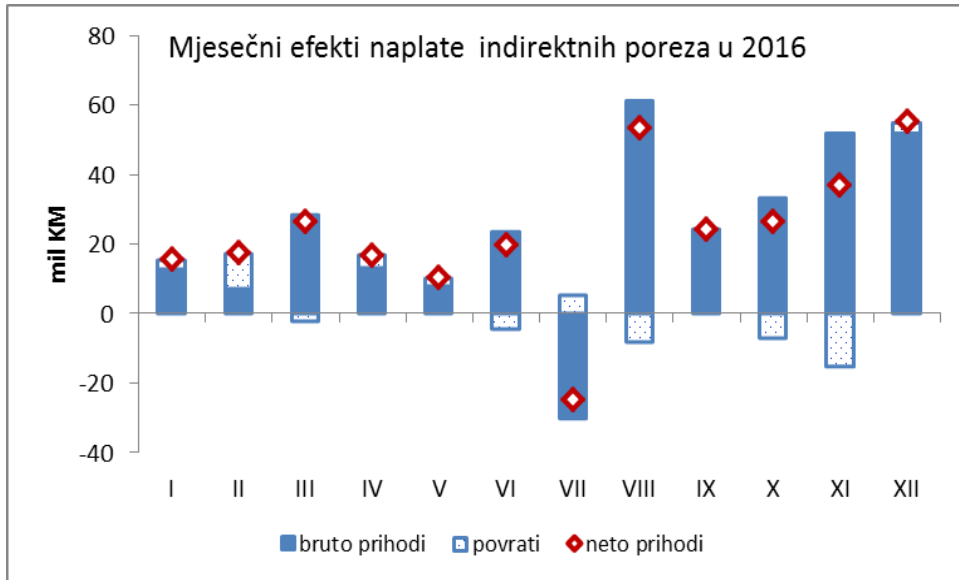

Mjesečni efekti kretanja priljeva i odljeva sa jedinstvenog računa u 2016. (Grafikon 2) pokazuju da su bruto prihodi konstantno rasli u većem dijelu godine, a mjesečni rast se kretao i do 60 mil KM. Pozitivan efekat rasta bruto naplate je u manjoj mjeri umanjen rastom povrata u posljednjem kvartalu 2016.¹

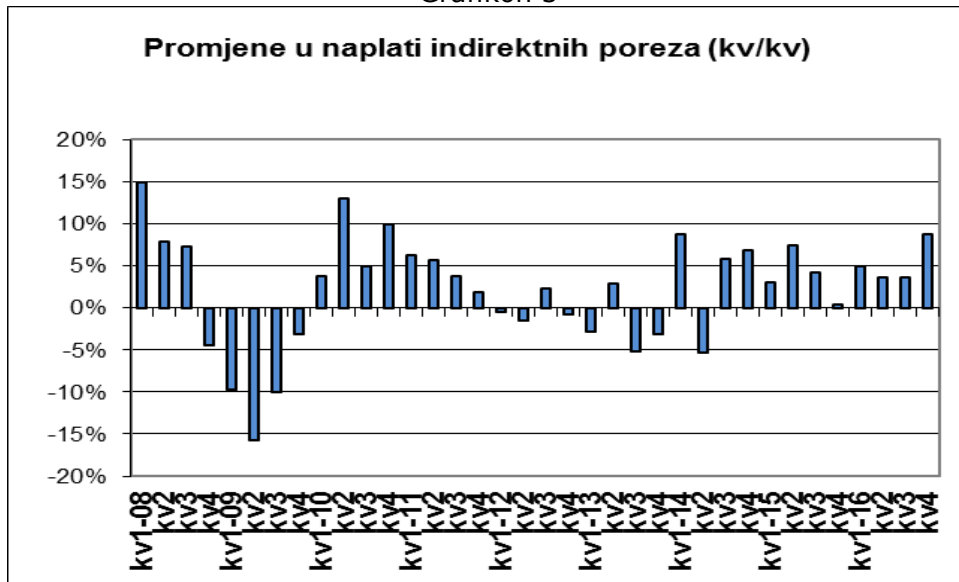
Kvartalna analiza naplate prihoda od indirektnih poreza pokazuje da je naplata u četvrtom kvartalu u najvećoj mjeri determinirala visok rast u 2016. (Grafikon 3).

¹ Smanjenje povrata (Grafikon 2) je prikazano kao pozitivan broj, a povećanje kao negativan broj.

Grafikon 2

Grafikon 3

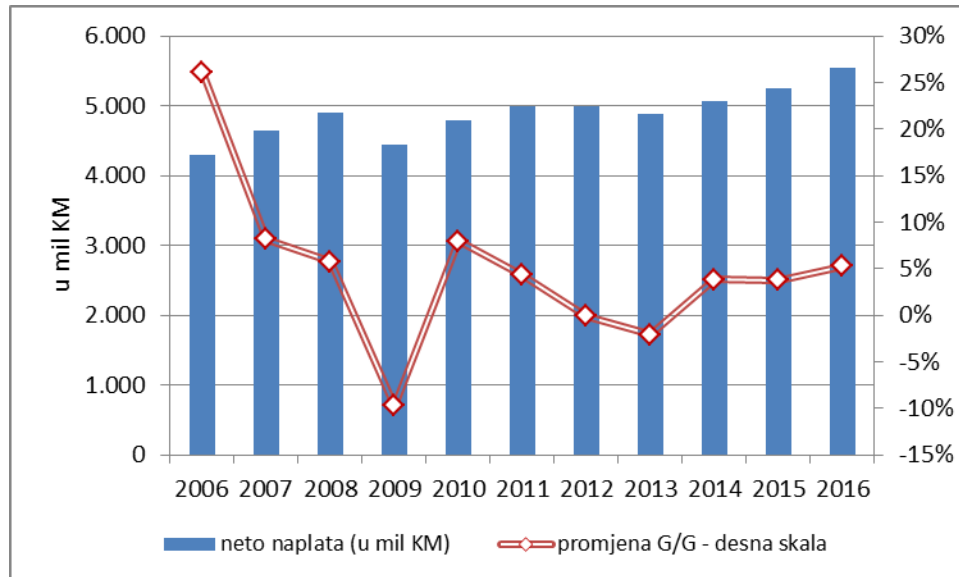

U prvom kvartalu je zabilježen rast od 5%. Naplata prihoda od indirektnih poreza u prvom kvartalu fiskalne godine je tradicionalno niža u odnosu na ostale kvartale tokom godine zbog sezonskih oscilacija u potrošnji i poslovnim aktivnostima. Međutim, to nije bio slučaj ove godine. Isto tako, ni specifičnosti naplate prihoda u prvom kvartalu fiskalne godine, poput prenosa povrata iz aktivnosti uvoza krajem godine ili naplata razlike akcize na formirane zalihe duhanskih prerađevina, nisu se ispoljile u prvom kvartalu 2016. Snažan pad uvoza u decembru, koji je ugrozio i bruto i neto naplatu za 2015., proizveo je dvostruki pozitivan efekat u prvom kvartalu – niže zahtjeve za povrat koji su realizirani u prvom kvartalu i veći domaći PDV-e zbog brže realizacije robe koja je uvezena. S druge strane, slabija naplata prihoda od akciza na duhan ne ukazuje na gomilanje zaliha duhanskih prerađevina krajem 2015.godine. U martu je zabilježen snažan rast kod svih glavnih grupa prihoda, što se, zajedno sa pozitivnim kretanjima u prethodna dva mjeseca pozitivno odrazilo i na kumulativnu naplatu.

U drugom i trećem kvartalu je nastupila stagnacija zahvaljujući višoj osnovici za poređenju i nižim stopama rasta bruto naplate. Pad uvoza i posljedično PDV-a na uvoz, te usporavanje rasta prihoda od akciza na derivate u očekivanju povećanja stopa akciza doveli su do skromnijih stopa rasta u drugom i trećem kvartalu od 3,6% i 3,7% respektivno. Nagli rast uvoza u posljednja dva mjeseca 2016. doveo je do snažnog rasta PDV-a na uvoz, dok su kod domaćeg PDV-a zadržane stabilne stope rasta. Zbog odlaganja usvajanja izmjena Zakona o akcizama došlo je do daljeg jačanja potrošnje derivata nafte, a time i naplate prihoda od akciza i putarine. Isto tako, posljednjih mjeseci povećana je naplata prihoda od akciza na cigarete, što je u velikoj mjeri saniralo gubitke iz prethodna tri kvartala. Konačno, ostvaren je i značajan rast prihoda od carina zahvaljujući rastu uvoza iz trećih zemalja. Jednokratni efekat rasta prihoda jeste i naplata starog duga od akciza na pivo i bezalkoholna pića u četvrtom kvartalu. Navedeni pozitivni trendovi u naplati su donijeli rast na razini četvrtog kvartala od 8,8%. Na posljednji kvartal 2016. se odnosi čak 39,6% ukupnog suficita neto prihoda od indirektnih poreza, dok se na prvi, drugi i treći kvartal odnosi 25,3%, 13,8% i 21,4% neto suficita, respektivno.

Pregled godišnje nominalne naplate (Grafikon 4) pokazuje da je u 2016. naplaćen rekordni iznos prihoda od indirektnih poreza. Drugo, stopa rasta prihoda u posljednje tri godine je visoka i, ujedno, iznad nominalnog rasta potrošnje u BiH.

Grafikon 4

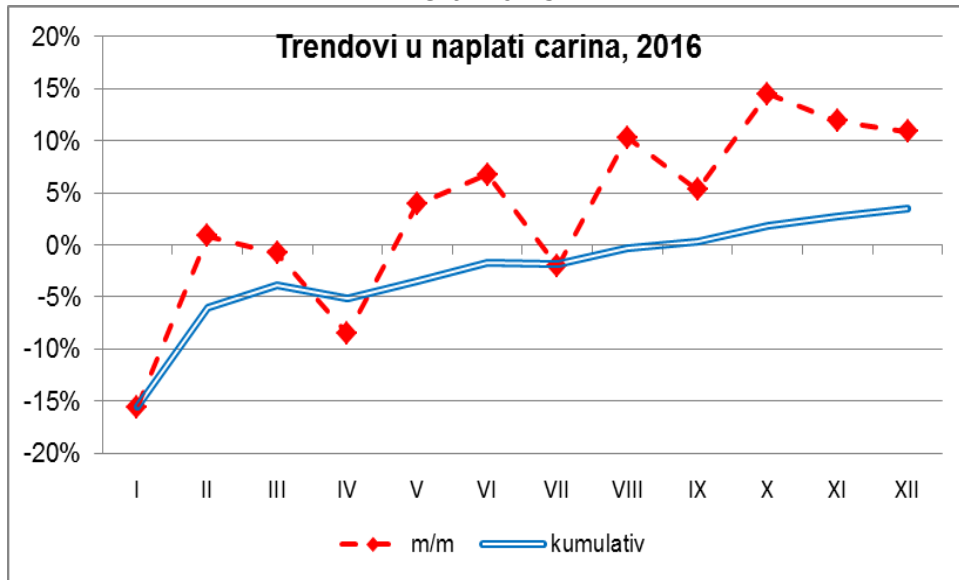
TRENDOVI PO VRSTAMA PRIHODA

Snažan rast naplate prihoda u decembru 2016. donio je povećanje kumulativnog suficita na neto PDV-u za 44 mil KM, tako da je kumulativni suficit povećan na 178,4 mil KM i predstavlja 2/3 ukupnog neto suficita. Ukupni suficit kod akciza i putarine je smanjen za 2 mil KM i iznosi 80,2 mil KM, dok suficit na prihodima od carina iznosi 8,3 mil KM (Grafikon 5). Treba naglasiti da je prema preliminarnom izvještaju UIO ostalo neusklađeno 22 mil KM prihoda, te da se nakon uskađivanja mogu očekivati veći suficiti na PDV-u i drugim vrstama prihoda.

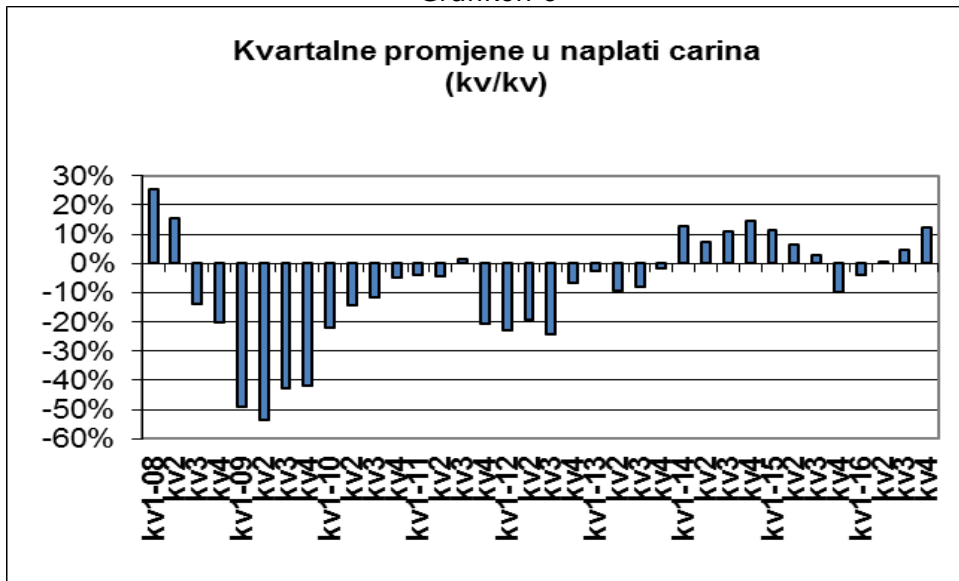
Carine

Prihodi od carine su u decembru porasli za 10,9%, te se može zaključiti da se nastavljaju pozitivni trendovi koji traju od augusta 2016 (Grafikon 5). Primjetan je skokovit rast, ali uzlaznog pravca. Prema podacima Agencije za statistiku BiH uvoz iz Kine u novembru 2016. je bio veći za 12,3%, a u decembru za 1,8%, u odnosu na iste mjesece 2015.

Grafikon 5

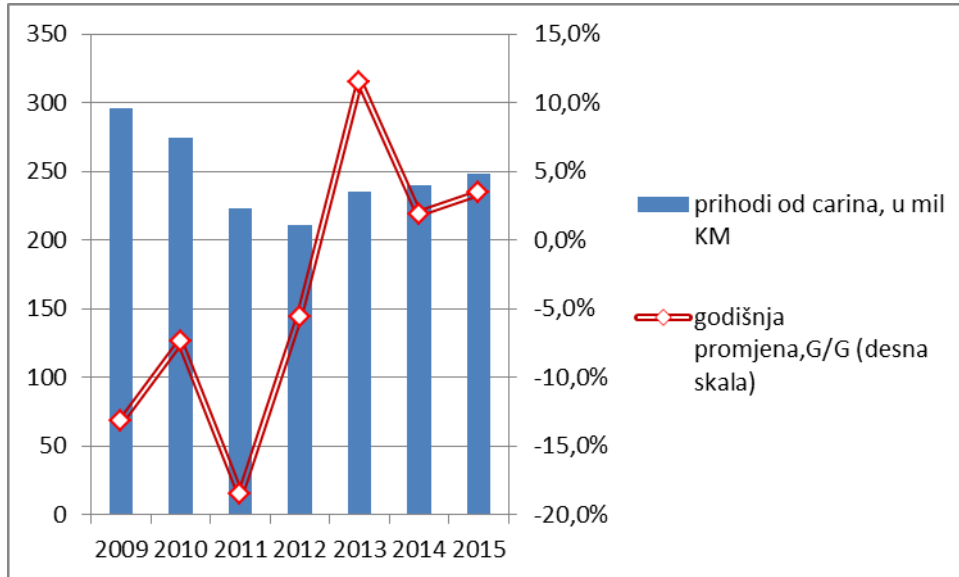
Grafikon 6

Kvartalni prikaz trendova (Grafikon 6) pokazuje kontinuirani rast prihoda od carina. U prvom kvartalu ostvaren je pad prihoda od 3,9%, u drugom tek neznatan rast od 0,3%. Snažniji rast je ostvaren tek u trećem kvartalu 2016. Od 4,4%, dok je u posljednjem kvartalu ostvaren rast od visokih 12,4%. Rast prihoda od carina je rezultat stabilizacije i rasta uvoza iz Kine i ostalih trećih zemalja, te rasta uvoza EU u dijelu roba na koje se obračunava carina.

Prikaz godišnjih trendova u razdoblju nakon stupanja na snagu SSP ukazuje na efekte procesa liberalizacije carina, prvo, u petogodišnjem razdoblju postepenog ukidanja carina na većinu roba porijeklom iz EU, a onda i u drugoj fazi nakon ukidanja carinskog evidentiranja na uvoz roba iz trećih zemalja, kao davanja koje je imalo učinke *ad valorem* carine. Na smanjenje prihoda od carina je uticalo i drastično smanjenje uvoza nafte iz Rusije, koje je dijelom kompenzirano rastom uvoza iz Kine 2014. za potrebe izgradnje TE Stanari. Međutim, u 2015 je zabilježeno usporavanje stope rasta, kao posljedica smanjenja uvoza iz Kine, da bi se u 2016. ostvario slabiji oporavak (Grafikon 7).

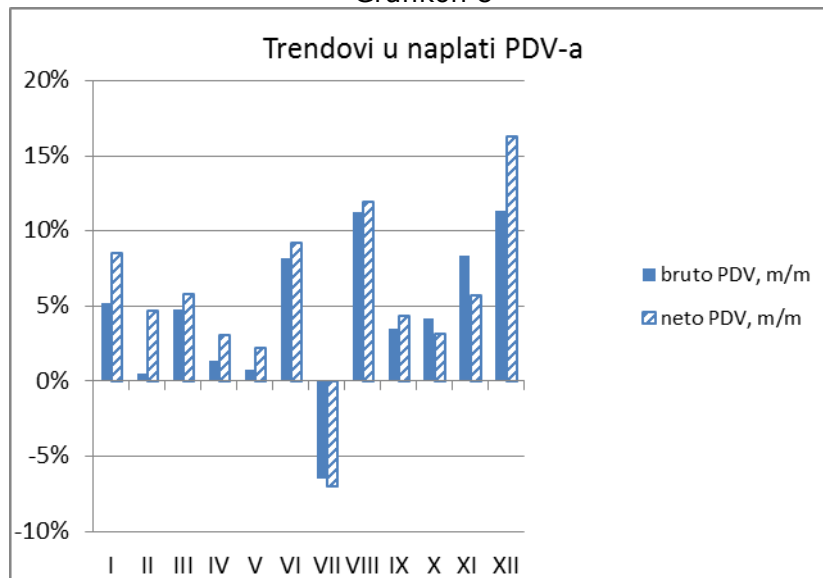
Grafikon 7

PDV

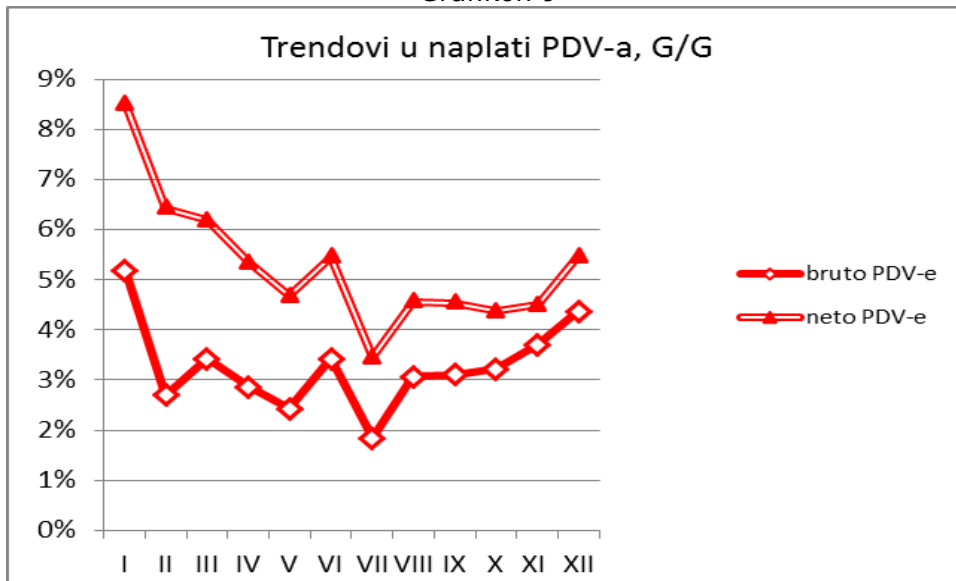
U decembru je bruto naplata rasla po stopi od 11,3%, dok je neto PDV-e, zahvaljujući smanjenim isplata povrata, porastao za čak 16,3% (Grafikon 8).

Grafikon 8

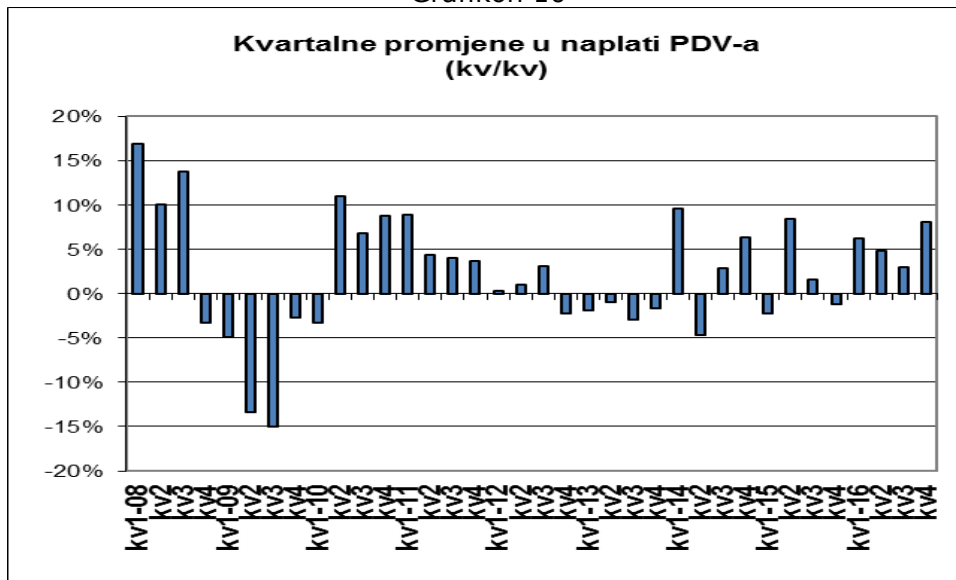

Analiza mjesečne naplate PDV-a pokazuje pozitivan trend tokom cijele 2016.godine, sa iznimkom mjeseca jula. Pri tome su mjesečne oscilacije bile oštrije i rasponi veći kod neto PDV-a zbog uticaja povrata. U prvom polugodištu 2016. i pored visokih stopa rasta uočava se silazni trend. Visoke stope rasta iznad 5% tokom 2016. su zabilježene i u junu i augustu. U ostalim mjesecima, sa iznimkom jula, ostvarene su solidne stope rasta u granicama očekivanja. Zbog niže osnovice za poređenje u prvom polugodištu su ostvarene više stope rasta kumulativne naplate PDV-a nego u drugom polugodištu. Rast kumulativne bruto i neto naplate PDV-a u razdoblju august – novembar rezultirao je stabilnim rastom bruto naplate u rasponu između 3,1% i 3,7%, dok je neto naplata i pored manjeg pogoršanja trendova kod povrata varirala oko 4,5% (Grafikon 9). Neočekivano snažni rast bruto i neto naplate u decembru donio je skok kumulativne bruto i neto naplate na 4,4% i 5,5% respektivno.

Grafikon 9

Grafikon 10

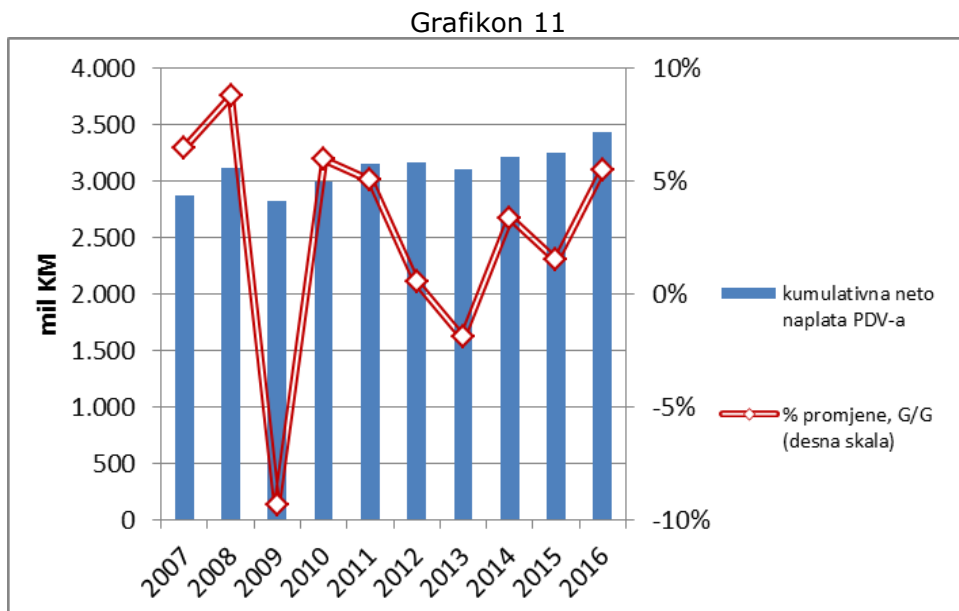

Kvartalna poređenja pokazuju pozitivna kretanja u naplati PDV-a tokom cijele godine, s tim da se u prva tri kvartala uočava silazni trend (Grafikon 10). Prvi kvartal je donio rast neto naplate PDV-

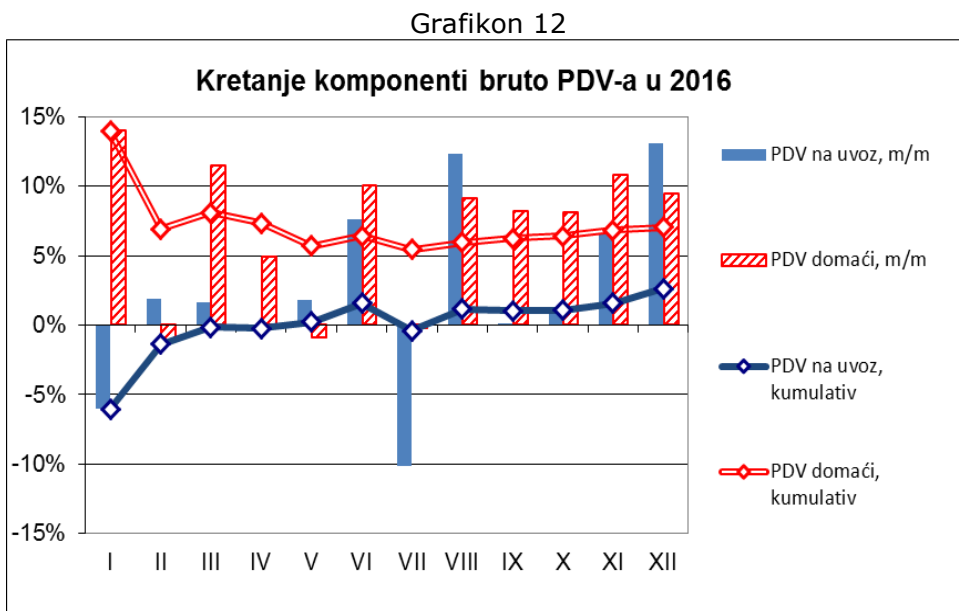

a od 6,2%, drugi 4,8%, a treći 2,9%. Snažan rast naplate PDV-a u posljednja dva mjeseca 2016. donio je preokret, te je u četvrtom kvartalu ostvarena stopa rasta PDV-a od 8,1%.

U cjelini, naplatu PDV-a u 2016 obilježio je pozitivni trend rasta. U nominalnom iznosu u 2016.g. naplaćen je najveći iznos neto PDV-a od uvođenja 2006.godine (Grafikon 11).

Analiza strukture bruto naplate pokazuje da je glavni faktor snažnog rasta prihoda od PDV-a u posljednja dva mjeseca 2016.godine bila naplata PDV-a na uvoz. U decembru 2016. PDV-a na uvoz je naplaćeno čak 13,1% više nego u istom mjesecu 2015.

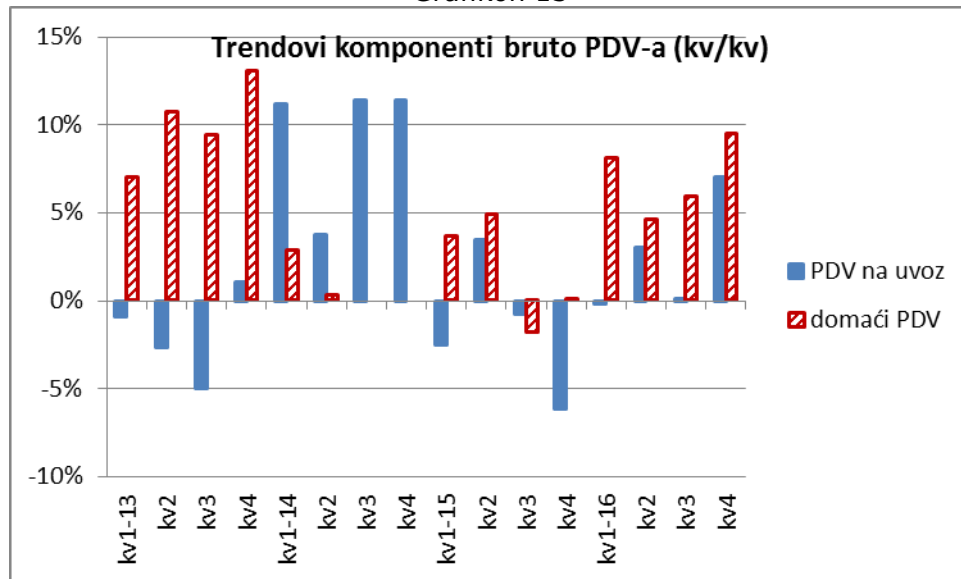

Grafikon 12 pokazuje snažne oscilacije PDV-a na uvoz koje su povezane sa oscilacijama uvoza. Negativne stope rasta su zabilježene u januaru i julu, čak 10%, dok su visoke stope rasta, osim u novembru i decembru, zabilježene i u junu i augustu. U ostalim mjesecima ostvaren je skroman rast naplate PDV-a na uvoz. Kumulativna naplata PDV-a na uvoz tokom deset mjeseci 2016.

kreatala se oko 1% rasta. Međutim, snažan rast u posljednja dva mjeseca donijela su iznenađujući preokret, tako da je u konačnici ostvaren rast od 2,6%.

S druge strane, domaći PDV bilježi manje oscilacije nego što je to kod PDV-a na uvoz. Mjesečne stope rasta su tokom godine uglavnom premašivale 8%, a dosezale su i 14% na početku godine, kao posljedice niskog PDV-a na uvoz u decembru 2015. Minimalan pad naplate domaćeg PDV-a ostvaren je u februaru, maju i julu. U decembru 2016. domaći PDV je rastao po stopi od 9,5%, no, nakon usklađivanja velikog iznosa neusklađenih prihoda, realno je očekivati da će stopa rasta domaćeg PDV-a i u decembru biti na razini naplate iz drugog polugodišta 2016. Visok i stabilan rast domaćeg PDV-a tokom godine rezultirao je godišnjom stopom rasta od 7,1%, za koju se očekuje da će biti i veća nakon konačnog usklađivanja prihoda.

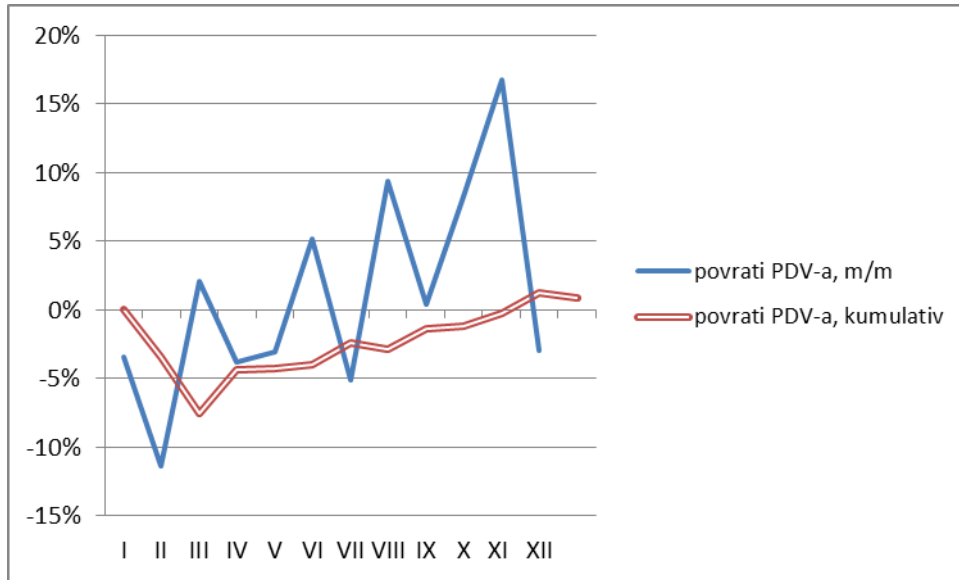
Grafikon 13

Kvartalna poređenja pokazuju stabilan rast domaćeg PDV-a sa uzlaznim trendom i divergentna kretanja PDV-a na uvoz. U prvom i trećem kvartalu naplata se kretala na razini naplate iz 2015, u drugom kvartalu ostvaren je rast od 3%, a u četvrtom čak 9,5% (Grafikon 13).

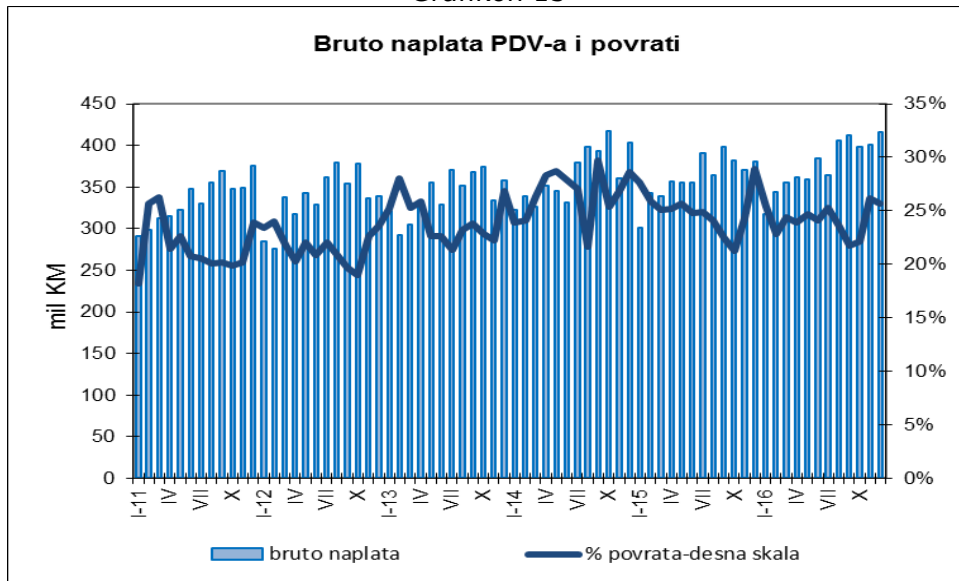
Isplate povrata tokom 2016. su snažno oscilirale, ali je kumulativni iznos povrata čak deset mjeseci bio ispod razine isplata u 2015. Zahvaljujući snažnom rastu povrata u augustu, oktobru i novembru, u rasponu od 8% do 16% u konačnici su isplate povrata premašile godišnje povrate u 2015 (Grafikon 14).

Grafikon 14

Kao rezultat rasta bruto naplate tokom godine je udio povrata u bruto PDV-u bio ispod trendova iz prethodnih godina (Grafikon 15).

Grafikon 15

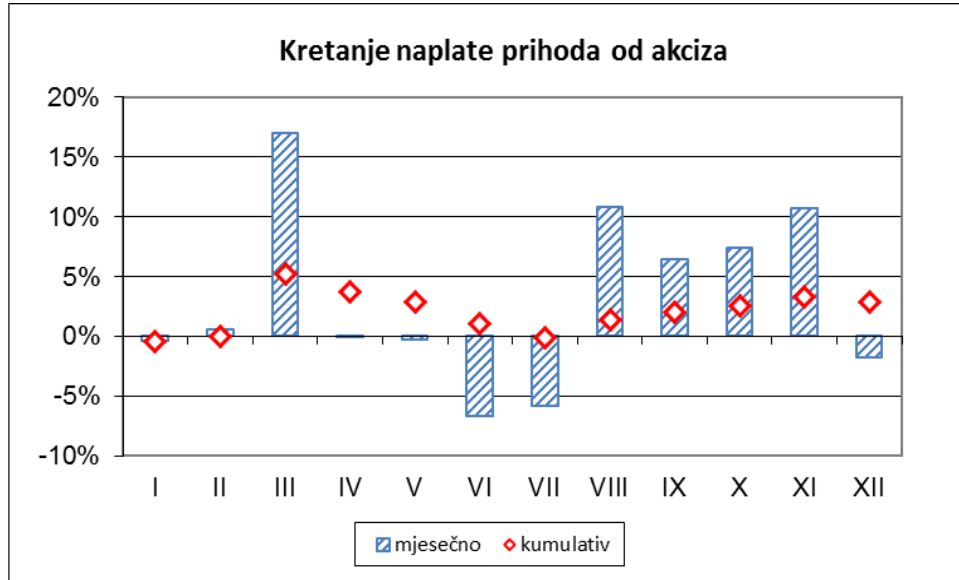
Prosječno godišnje izdvajanje povrata iz bruto naplate iznosilo je 24,2%, što je za 0,8 p.p. manje nego u 2015. Udio povrata obveznicima je manji za 1 p.p., dok je udio povrata porastao za 0,2 p.p.

Analitika povrata PDV-a pokazuje da je osnovni uzrok povećanih isplata PDV-a na međunarodne projekte. Nakon drastičnog pada u 2015. od 40,4% povrati međunarodnim projektima i organizacijama su porasli za 10,5 mil KM ili 11,5%, dok su povrati PDV-a obveznicima tek neznatno veći u odnosu na 2015.

Akcize

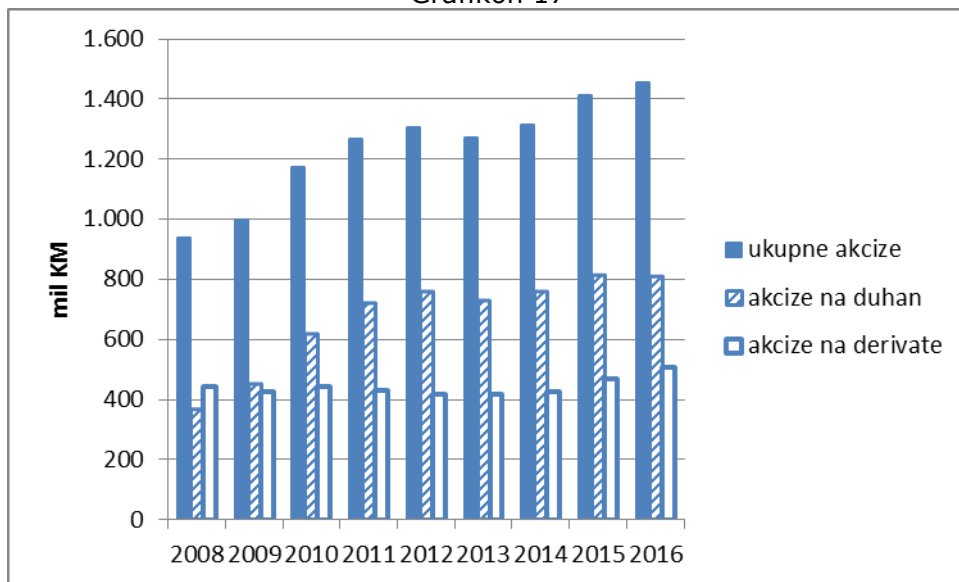
Naplata akciza u 2016. obilježila je stagnacija u prvih sedam mjeseci, potom, u naredna četiri mjeseca rast, koji je je prekinut u decembru kada je zabilježen pad od 1,8% (Grafikon 16).

Grafikon 16

Najveći rast prihoda od akciza u decembru je zabilježen kod akciza na uvozne derivate nafte, čak 22,7% i putarine od 16,5%. Pozitivna kretanja su ostvorena i u naplati akciza na pivo i bezalkoholna pića. Najveći pad prihoda je zabilježen kod akciza na domaće derivate nafte, te na akcizama na duhan. Isto tako, negativna kretanja su ostvorena i u naplati akciza na kahvu i akciza na alkohol i alkoholna pića. U konačnici, najveći rast na godišnjoj razini ostvaren je kod akciza/putarine na uvozne derivate nafte i na pivo, s tim da treba imati u vidu da je rast prihoda od akciza na pivo uglavnom posljedica naplate starog duga. Najveći pad na godišnjoj razini je ostvaren u naplati akciza na domaći duhan.

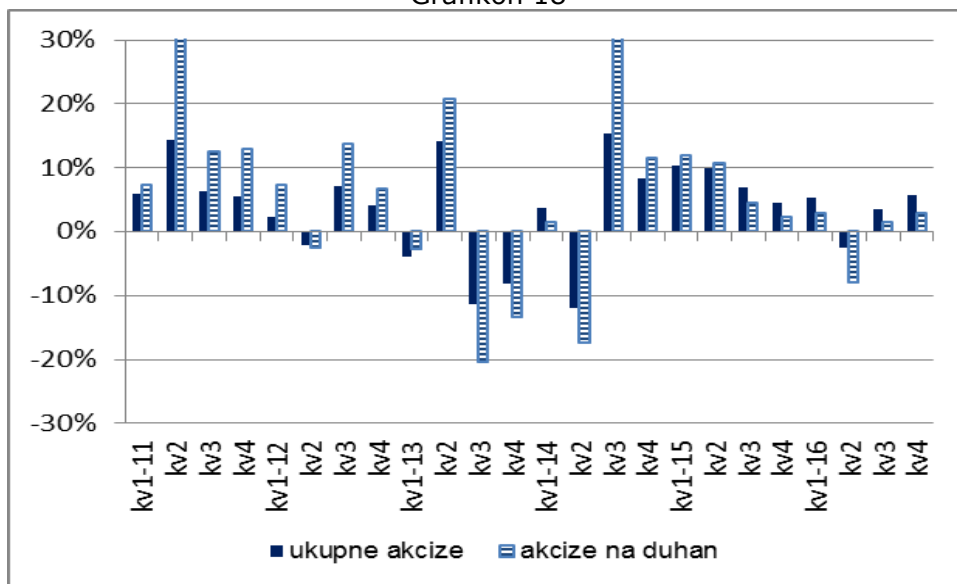
Grafikon 17

S obzirom na značajan udio u strukturi prihoda od indirektnih poreza stabilnost naplate akciza je od velikog značaja i za stabilnu naplatu ukupnih prihoda od indirektnih poreza. Godišnji pregled naplate prihoda od akciza ukazuje na usporeni rast u 2016., koji je, uglavnom, rezultat rasta naplate prihoda od akciza na derivate nafte, dok je akciza na duhan naplaćeno neznatno manje nego u 2015. (Grafikon 17).

Kvartalni trendovi ilustriraju uticaj loše naplate prihoda od akciza na duhan na ukupnu naplatu akciza (Grafikon 18). U prvom kvartalu prihodi od akciza su porasli za 5,3%, dok je u drugom zabilježen pad od 2,5%, zahvaljujući padu akciza na duhan od 8,1%. U trećem i četvrtom kvartalu akcize na duhan su rastle po stopi 1,4% i 2,7%, dok su ukupni prihodi od akciza rasli po stopi 3,6% i 5,8%. Redovito povećanje specifične akcize na cigarete i na rezani duhan prouzročili su daljnji pad potrošnje cigareta² od 12,3%, čime je obim regularnog tržišta cigareta u odnosu na 2008.godinu *de facto* prepolovljen.

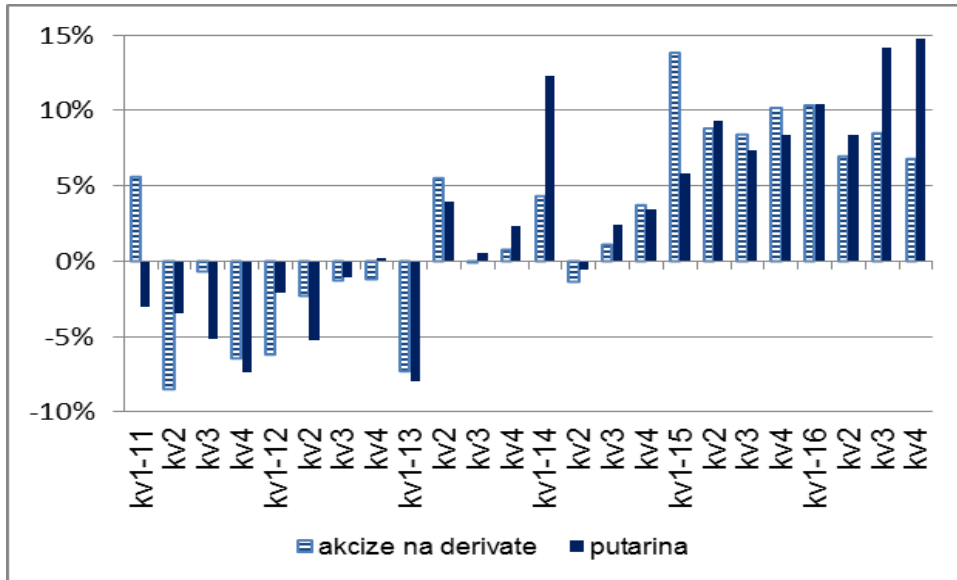
Grafikon 18

Brži rast ukupnih akciza u odnosu na akcize na duhan pokazuje promjene u strukturi prihoda od akciza u korist akciza na derivate. Akcize na derivate su kontinuirano bilježile stabilnu naplatu koja je premašivala naplatu iz 2015 za više od 7% na kvartalnoj osnovi (Grafikon 19). Slično, i prihodi od putarine su bilježili visoke stope rasta u 2016.

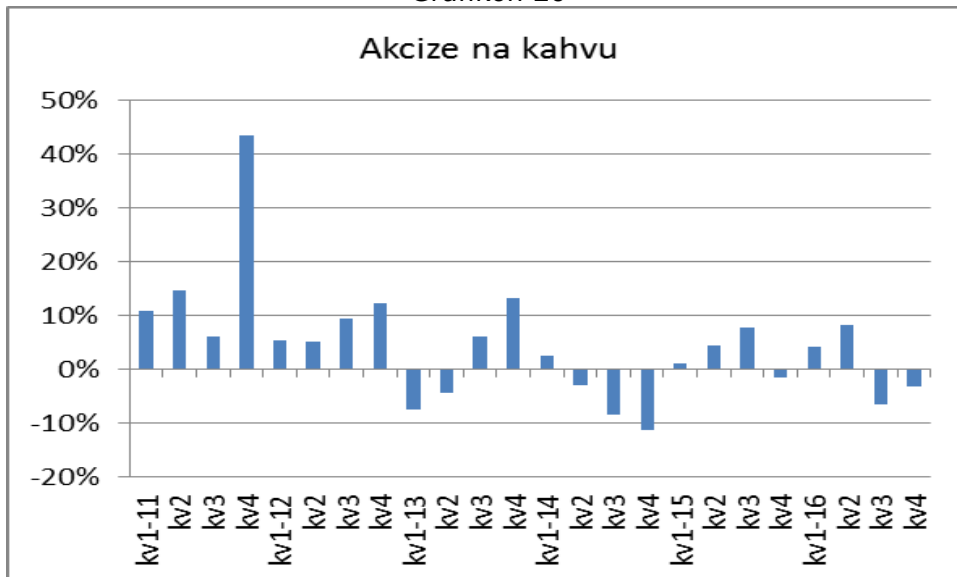
² Za potrebe analize potrošnja cigareta se mjeri brojem izdanih akciznih markica.

Grafikon 19

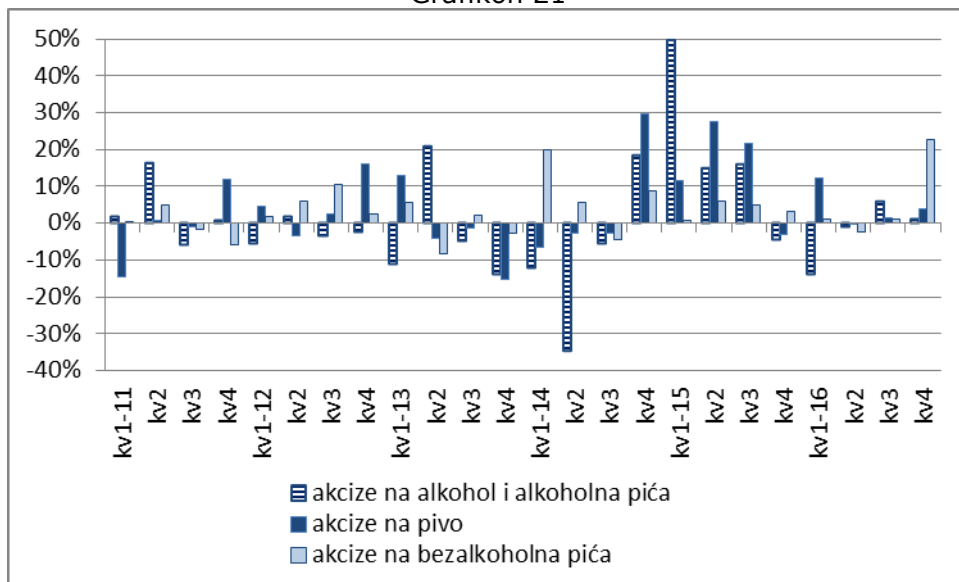
Naplata prihoda od akciza na kahvu u 2016. bila je na razini prethodne godine (Grafikon 20). Pozitivan rast u prvom polugodištu od 6,3% je skoro u cijelosti neutraliziran padom naplate u drugom dijelu 2016.

Grafikon 20

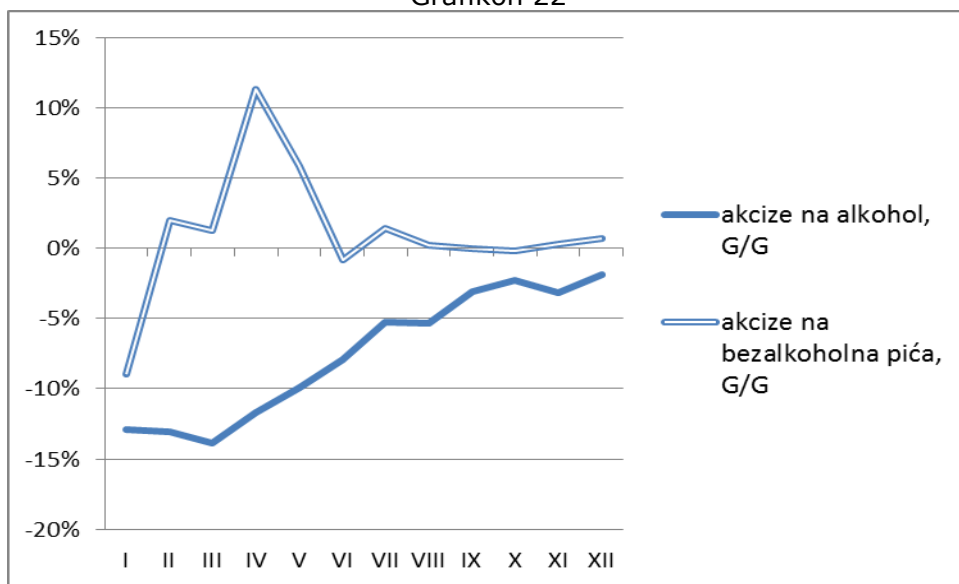
Zbog visoke osnovice iz 2015. naplata prihoda od akciza na alkohol i alkoholna pića tokom prva dva kvartala 2016. je bila negativna (Grafikon 21). Pozitivan rast u trećem i četvrtom kvartalu od 5,7% i 1,1% nisu mogli nadoknaditi deficit, te je godina završena sa negativnim rastom od 1,9% (Grafikon 22).

Grafikon 21

U 2016. ostvaren je snažan rast prihoda od akciza na bezalkoholna pića od 4,8%. Rast prihoda je rezultat naplate starih dugova po osnovu akciza u četvrtom kvartalu. U prva tri kvartala naplata se kretala u rasponu od -2,4% do 1,3%, dok je u četvrtom rast iznosio čak 22,8% (Grafikon 21). Eliminacijom starog duga iz naplate akciza godišnja stopa rasta je svedena na svega 0,7% (Grafikon 22).

Grafikon 22

Naplata prihoda od akciza na pivo je zabilježila pozitivan rast od 14,7% u 2016.godini (Grafikon 21). Međutim, rast prihoda je u velikoj mjeri rezultat naplate starih dugova, tako da je u četvrtom kvartalu zbog naplate starog duga ostvaren rast od 44,2%. Eliminacijom efekta starog duga iz naplate akciza na pivo godišnja stopa rasta je svedena na 3,4%. Nakon uvođenja diferenciranih stopa akciza na pivo u septembru 2014. zabilježen je rast naplaćenih akciza i na uvozna i domaća piva. Prihodi od akciza na uvozna piva rasli su brže u odnosu na prihode od akciza na domaća piva, najvećim dijelom zbog više stope akcize, ali i dijelom zbog rasta količina piva stavljenih u promet od 1,8%. Slični trendovi su nastavljeni i u 2016, s tim da je rast prihoda od

akcize na domaća piva nije bio rezultat samo rasta količina stavljenih u promet, već i činjenice da jedna od domaćih pivara od 2016. primjenjuje višu stopu akcize na pivo, jer je proizvodnja prešla zakonski prag za primjenu više stope³.

Grafikon 23

Do maja prihodi od akciza na uvozna piva bilježe rast, da bi u narednih sedam mjeseci kontinuirano bili u negativnoj zoni rasta. U konačnici, prihodi od akcize na domaća piva su u 2016. zabilježili rast od 15% (nakon isključivanja efekta naplate starog duga), a prihodi od akciza na uvozna piva pad od 1,8% (Grafikon 23).

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

- U 2016. nastavljen je trend rasta prihoda od indirektnih poreza iz 2015.godine. Ostvaren je rast prihoda u visini od 5,2%. Rast prihoda je značajno iznad očekivanja i projekcija;
- Najvažniji segmenti rasta prihoda od indirektnih poreza su domaći PDV sa udjelom od 35,2% u ukupnom suficitu i prihodi od derivata (akciza i putarina) sa udjelom od 29,2%;
- Poseban fenomen, koji traje već dvije godine, predstavlja rast potrošnje derivata. Prihodi od akciza na uvozne derivate u 2016. su za čak 34% veći nego u 2014.godini. Faktori rasta potrošnje derivata su sljedeći:
  - niske cijene na svjetskom tržištu derivata;
  - porezna konkurentnost BiH u segmentu oporezivanja derivata, u pogledu stopa PDV i akciza u odnosu na zemlje regiona, podstiče prekograničnu i tranzitnu prodaju derivata;
  - najave povećanja akciza na derivate doprinijele su povećanju zaliha derivata u zemlji;
- Tranzitna i prekogranična potrošnja derivata, a potom i drugih dobara i usluga, su vjerovatno i faktori rasta domaćeg PDV-a iznad stopa rasta ekonomije i potrošnje;

³ Prema Zakonu o akcizama viša stopa akcize na pivo od 0,25 KM/l primjenjuje se na obveznike čija je prosječna proizvodnja u prethodne tri godine premašivala 400.000 hl piva.

- Značajan je i udio prihoda od PDV-a na uvoz (25,3%) u ostvarenom suficitu prihoda, mada je potrebno imati u vidu činjenicu da je PDV na uvoz rastao po stopi 2,6%, a uvoz dobara u 2016. po stopi od 1,8%⁴. Efekat bržeg rasta PDV na uvoz od stope rasta uvoza iznosi cca 50 mil KM prihoda od PDV-a.
- Krajem godine došlo je do pojave prelijevanja prihoda, koja je rezultat snažnog rasta uvoza u posljednja dva mjeseca 2016. U novembru je uvoz bio veći za 7,1%, a u decembru čak za 16,1% u odnosu na iste mjesece 2015⁵. Prema podacima o obradi PDV prijava za novembar i decembar evidentan je rast zahtjeva za povrat PDV-a i porezne kredite od cca 30 mil KM, što ukupno predstavlja rast zahtjeva od 13,3%. S obzirom da su investicije i uvoz glavni generatori zahtjeva za povrat i porezne kredite, a imajući u vidu nisku razinu investicija, iz analize implicira zaključak da je značajan dio uvoza dobara u posljednja dva mjeseca ostao nerealiziran. Fiskalni efekti prekomjernog uvoza na koncu godine povećali su suficit indirektnih poreza u 2016., dok će se efekti povrata i korištenja poreznih kredita negativno odraziti na neto naplatu u 2017, umanjnjem bruto naplate ili povećanjem povrata. Efekat prelijevanja prihoda u 2016. se može procijeniti na 0,6 p.p. rasta prihoda od indirektnih poreza u 2016;
- Jednokratni efekat naplate u 2016 jeste naplata starog duga od akciza na pivo i bezalkoholna pića. Efekat se može procijeniti na 0,1 p.p. rasta prihoda od indirektnih poreza.

---

⁴ Izvor: Agencija za statistiku BiH.

⁵ Izvor: Agencija za statistiku BiH.